

La nissaga Andreu de Canet

Del Mas Andreu de la Font a Can Gallina: 800 anys d'història d'una de les primeres masies de Canet

Sergi Alcalde i Vilà
Centre d'Estudis Canetencs

***The family lineage of Andreu from Canet de Mar
From the Andreu de la Font Farmhouse to Can Gallina;
800 years of the history of one of the first farmhouses in Canet de Mar***

L'autor analitza, a partir de la localització d'una compra-venta, la situació exacta del Mas Andreu de la Font de la població de Canet de Mar, repassant-ne la genealogia i personatges més significatius. Comenta també l'evolució del Mas fins que, a finals del segle XIX, gràcies a la remodelació que va fer Antoni Serra i Pujals, un important mestre d'obres barceloní propietari de l'heretat, el mas es va convertir en l'actual edifici de Can Gallina.

Paraules clau: Mas Andreu, Can Gallina, Andreu de la Font, Canet de Mar, genealogia Andreu, Pere Pons i Roca, Antoni Serra i Pujals, Manuela Cuxart i Sala, Antoni Reventós i Truch.

From a found conveyance document, the author analyses the exact location of the farmhouse Andreu de la Font in the town of Canet de Mar, also exploring its genealogy and the most significant people associated with it. It follows the evolution of the farmhouse until the end of the 19th century, when, thanks to the remodelling undertaken by Antoni Serra i Pujals, an important master builder from Barcelona and inheritor of the property, the farmhouse became the building of Can Gallina.

Key words: Andreu farmhouse, Can Gallina, Andreu de la Font, Canet de Mar, genealogy of Andreu, Pere Pons i Roca, Antoni Serra i Pujals, Manuela Cuxart i Sala, Antoni Reventós i Truch.

La família canetenca dels Andreu és segurament una de les nissagues més antigues de la nostra Vall. Si des de sempre s'havia considerat que els primers pobladors -posterior a la invasió dels àrabs- del nostre terme es distribuïen en deu o dotze masos, el Mas Andreu, per força, n'era un d'aquests.

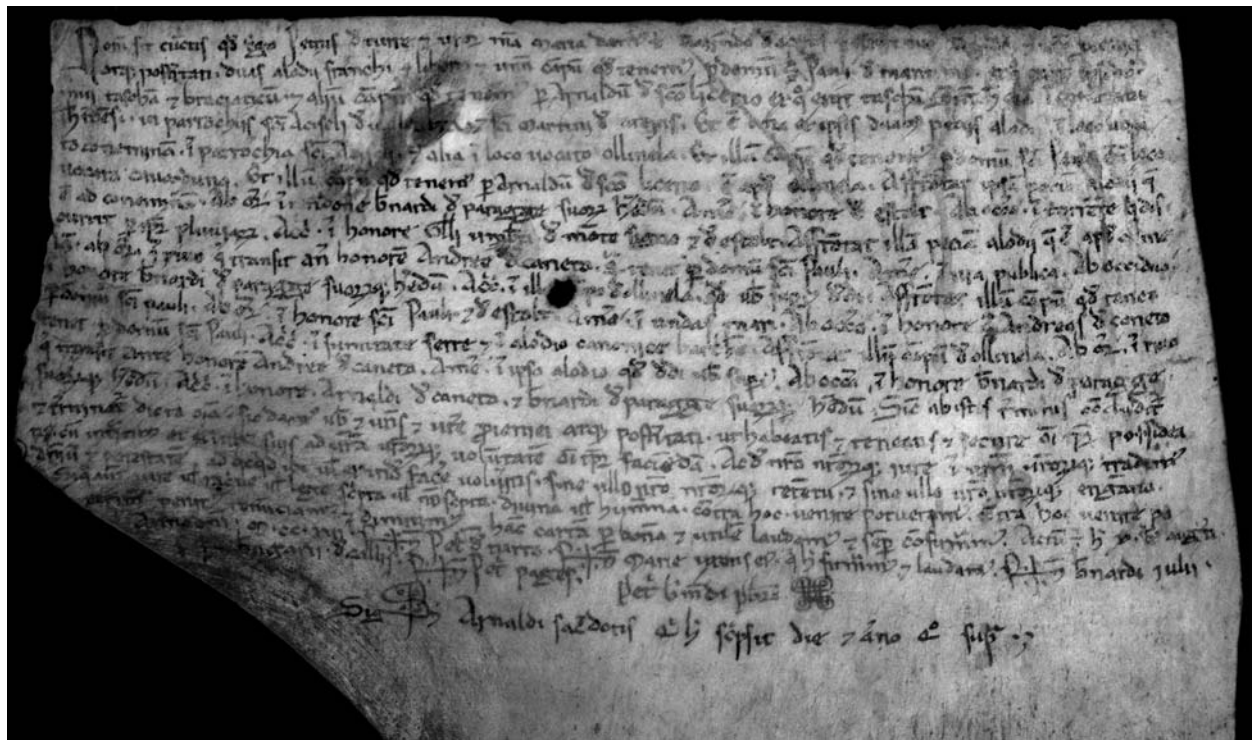
Feia temps que des del Centre d'Estudis Canetencs anàvem darrere la localització del quintà¹ i de la masia d'aquesta família. Tal i com es podrà veure més endavant, els Andreu van formar part, des dels inicis, de la vida quotidiana i del Comú, anomenat Consell o Universitat de la Vila. Els Andreu també foren els impulsors del traçat urbanístic d'un dels carrers canetencs del segle XVIII.

On era el Mas Andreu?

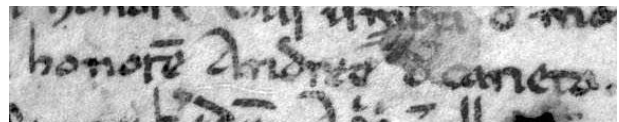
Gràcies a una petita anotació al marge de la pàgina corresponent al Mas Andreu del llibre d'amillaments

municipal del 1863², s'han pogut localitzar a l'Arxiu de Protocols Notarials de Barcelona els llibres del notari Joaquim Volart, el qual formalitzà la venda del mas Andreu el 6 de juliol de l'any 1911³.

Més endavant estudiarem detingudament qui eren els venedors i nous compradors, però primer situem els terrenys i l'antic Mas, aleshores ja convertit en «casa de nueva construcción edificada en el extremo Norte [de la finca]». Les limitacions deien: «... se halla cercada de paredes de cal y canto en toda la construcción de oriente, que és por donde pasa la Riera Buscarons, cual parte baja está plantada de naranjos y otros arboles frutales, siendo todo vinyedo la parte alta... linda, en conjunto a oriente con la referida Riera Buscarons, a mediodia [parte] con Don Felipe y Don Felix Segarra, y parte con Doña Maria Virginia Pujol, a poniente con Don Pedro Parcet, antes Doña Magdalena Fabregas, y a cierzo (nord) parte con los herederos de Juan Gil, parte con Jaime Vaquer, y parte con otra finca de la misma propiedad...»

Pergamí i ampliació del pergamí datat el 23 de juliol del 1213, on apareix la primera referència de «l'Andreu de Canet» (Biblioteca de Catalunya)

Lamentablement, amb aquestes referències, l'únic punt que teníem clar és que es trobava al costat esquerre de la Riera Buscarons. La relació de propietaris limítrofs tampoc no ajudava gaire. Com a exemple podríem escollir els germans Segarra, doncs tenim documentat que van ser els propietaris de la terra i promotors de la torre de Can Segarra, a l'extrem est del terme de Canet.

En el document del notari Volart, a part de la finca principal, també es venien altres tres peces de terra. Curiosament una d'elles, amb denominació «finca en el lugar Manso Andreu», es trobava a l'extrem nord del terreny principal abans detallat. La descripció dels propietaris colindants va ajudar-nos a aclarir una mica més la localització⁴. En aquest cas era així: «pieza de viña plantada, de aproximadamente 12.000 cepas, que linda a oriente con la Riera de Santa Florentina, a mediodía con la finca antes descrita (Mas Andreu), a occidente con los herederos de Juan Gil, y a cierzo con casa y tierras de Catà».

Si per l'extrem est l'indava amb la Riera de Santa Florentina, i per nord amb Can Catà (Can Catà de les Figueres, avui Mas Urpí), sens dubte, el Mas Andreu havia de ser a Can Gallina actual.

A més a més al text de la compraventa hi havia un altre indici que ajudava a corroborar-ho, i és que l'aigua de mina que rajava prop de l'antiga casa del Mas Andreu es subdividia, «... y adosado a la misma [casa] hay un algibe, que en virtud de escritura que los antiguos poseedores del Manso Andreu celebraron con D. Salvador Vaquer y Xifré⁵... donde

se convenia que pasaria por un repartidor que la dividiria en dos partes iguales, como así se efectua... la parte que toca al nombrado Vaquer es conducida a las cortes del Manso nombrada Paratge, de propiedad del mismo, y la que toca al Manso Andreu va al citado algibe...».

Aleshores, on es trobaria aquest altre Mas Paratge que rebia aigües de la mina dels Andreu? Les indagacions paral·leles sobre diversos masos canetencs van aportar llum respecte a la propietat del Sr. Vaquer. I és que el Mas Paratge, posteriorment denominat Mas Casalins, i després Cal Negre, encara existeix avui dia, i és a can Gabarró. Per tant, i salvant alguna peça de terra intermitja honor dels Segarra, el mas Andreu es localitzava en l'espai agrícola situat entre Can Gabarró i Can Catà de les Figueres, per tant no hi ha dubte que era a Can Gallina.

Una posterior entrevista amb els germans Berney-Albertí, fills dels qui foren masovers durant més de quaranta anys de Can Gallina, acabaren de corroborar la vinculació amb el Mas Andreu. Fins i tot encara recordaven l'existència del distribuïdor d'aigües de la mina, separant una part d'aigua per la pròpia casa, i l'altra seguint horta avall fins el safareig de Can Gabarró.

Els Andreu

El document més antic localitzat fins a dia d'avui on es mostra als Andreu com a pobladors de la vall, és un pergamí del 23 de juliol de 1213⁶. Correspon a

una donació que Pere de Torre i la seva muller Maria feren a Ramón d'Agust de 4 peces de terra situades a la parròquia de Sant Iscle de Vallalta.

Curiosament en els afrontaments de 3 de les peces apareix «l'honor de l'Andreu de Canet». La transcripció és la següent:

Peça de terra en franc alou, a l'indret anomenat «Ollinela» que llinda a orient amb el carrer que passa davant l'honor d'Andreu de Canet, honor que té per la Casa de Sant Pol, a migdia amb altre peça que també es dona tot seguit, a occident amb l'honor de Bernat Paratge i a cerç part amb l'honor d'Arnau de Canet i part amb el de Bernat Paratge.

Peça de terra sota domini d'Arnau de Sant Lleïr, a l'indret «Ollinela» que llinda a orient amb el carrer que passa per davant l'honor d'Andreu de Canet, honor que té per la casa de Sant Pol, a migdia amb camí públic, a occident amb l'honor de Bernat Paratge i a cerç amb l'altre peça de terra que s'ha anomenat anteriorment.

Camp sota domini de la Casa de Sant Pol, a l'indret «Cavaduno» que llinda a orient part amb l'honor de la Casa de Sant Pol, i part amb l'honor de l'Estolt, a migdia amb les ones del mar, a occident amb l'honor de l'Andreu de Canet, que té per la casa de Sant Pol, i a cerç amb el cim de la serra i amb l'alou de la Canònica de Barcelona.

De la interpretació d'aquestes dades podem extreure'n les conclusions següents:

L'anomenada «Casa de Sant Pol», per força es refereix al Monestir de Sant Pol, que durant els segles XII i XIII va ser gran perceptor de beneficis i donacions, sobretot del Casal de Barcelona.

Segons les investigacions que hem pogut fer, Arnau de Sant Lleïr, que figura com a senyor directe d'una de les peces de terra, va ser un petit cavaller de paratge que, a principis del segle XIII, controlava territoris dels actuals municipis de Cardedeu i Vilamajor⁷.

El camp que es troba a l'indret «Cavaduno», per la semblança fonètica i perquè limita a migdia amb les ones del mar, podríem trobar la connexió amb l'actual «Cavaíó», a la desembocadura de vall de Maria, entre els termes de Canet i Arenys de Mar.

Per últim, i potser la més significativa, és que el personatge Andreu portaria per cognom l'agregat «de Canet». De la mateixa manera que en el límit d'una de les peces de terra, figura Arnau de Canet. Aquest últim, degudament corroborat, era el propietari de la Casa Forta de Canet, o sigui, la part antiga de l'actual Castell de Santa Florentina. Per tant s'albira aquí la possibilitat que el primer Andreu documentant (Andreu de Canet), tingués parentiu amb la nissaga dels Canet. D'aquesta manera podria ser un fill segon o tercer, és a dir un fadrister o cavaller del llinatge Canet al qual, com a llegítim, l'haguessin dotat d'unes terres a la nostra vall. Aquesta afirmació no és gaire desenraonada, doncs la localització del Mas Andreu no era gaire lluny de l'actual Castell de Santa Florentina.

A Andreu de Canet, el primer referenciat de la nissaga, el deuriem succeir unes quantes

generacions, però fins a la centúria posterior no trobem la següent referència familiar. S'ha localitzat a Guillem Andreu de Canet com a testimoni en un albarà l'any 1342⁸ i en una sentència del 1351⁹ on figura com un dels representants dels parroquians de la Vall de Canet.

A partir de Guillem Andreu de Canet, el cognom «de Canet» desapareix, i la resta de descendents adoptarien el nom d'Andreu per cognom per a la seva identificació.

Així, el mateix 1351, es localitza a Pere Andreu, pagès de la Vall de Canet que adquirí de mà de Bernat de Requesen, procurador del Bisbe de Girona, el cobrament de les rendes de la pabordia de novembre de l'església de Sant Iscle de Vallalta¹⁰. Uns quants anys després, se'l torna a localitzar quan el 1372 signa com a testimoni l'acta de capítols matrimonials d'Alamanda, futura muller de Bernat Cabanya de la Vall de Canet¹¹, i el 1275¹² quan Guillem de Pi l'anomena marmessor del seu testament.

A Pere Andreu el succeí el seu fill Bernat Andreu, que es casà amb Antònia i foren pares de Bernat-Jaume Andreu, pagès i mariner de la Vall de Canet. Segurament Bernat-Jaume és un dels personatges més ben documentats d'aquesta nissaga. Se'l localitza en una desena d'ocasions¹³ des del 1448 en el llistat de remences catalans; el maig del 1500 apareix en el llistat dels representants «de la major part del poble i habitant de la Vall de Canet» fundadors del benefici eclesiàstic per a la rectoria de l'església parroquial de Canet, ubicada aleshores davant de l'actual Santuari de la Misericòrdia.

Pels volts del 1457¹⁴, Bernat-Jaume Andreu tornà a casar-se, un cop vidu de Joanna la seva primera esposa, amb Elisabet Sala i Bou, filla de Bernat Sala, hereu i propietari de l'important Mas Sala de Dalt d'Arenys de Munt.

D'aquest segon matrimoni no sobrevisqué cap fill mascle i per tant, el Mas Andreu i els seus béns passaren a mans d'una filla, la pubilla Bartomeua Andreu i Sala. S'ha trobat documentada l'any 1507¹⁵ quan reconeix al seu oncle Bernat Sala i Bou, haver rebut la totalitat dels diners que pertocaven a la seva mare en concepte de dot matrimonial.

No coneixem amb qui es casà la pubilla Bartomeua, però a partir d'aquest moment la nissaga patirà un canvi de cognom. Passaran a denominar-se «Andreu de la Font». La sospita podria raonar-se amb el fet que el marit portés el cognom «de la Font», tal i com solia passar en les ocasions de pubillatge, el cognom predominant era el femení o matrilineal, per tal de garantir la continuïtat de la nissaga. En algunes ocasions el cognom del marit s'incorporava al darrere formant-ne un de nou. Així per exemple trobem els casos dels «Torrent de Roquet» de Sant Cebrià de Vallalta, o els «Terrades del Portell» d'Hortsavinyà.

L'hereu de Bartomeua va ser el seu fill, que també s'anomenava Bartomeu. Se l'ha localitzat des del 1519¹⁶ en l'acta en què els veïns de la vall de Canet elegeixen els procuradors i obrers del seguiment de les obres de l'església Parroquial de Sant Pere i Sant

Pau, l'any 1527¹⁷ quan formà part de la comitiva canetenca que protagonitzà l'acte d'acceptació de Fadrique Enríquez de Cabrera com a nou Vescomte de Cabrera i Bas, celebrat a la platja de Sant Pol de Mar, fins al 1566¹⁸, quan el Rector de Sant Iscle de Vallalta li confirma un establiment d'una peça de terra anomenada «Valldemaria» a la parròquia de Sant Martí d'Arenys. Pels volts del 1548 emmaridà amb Francesca Tries i Gibert, vídua en primeres núpcies d'Antoni Parera, hereu del Mas Parera de Sant Iscle i filla del Mas Tries d'Arenys de Munt.

A Bertomeu el succeí el seu fill Miquel Andreu de la Font i Tries, casat amb la canetenca Joana Palomeras. L'any 1574 va fer testament davant la rectoria de Canet¹⁹. Aquest testament és curiós, doncs al començar explica el següent: «*Jo Miquel Andreu... estant determinat de fer y complir un romiatge de Sant Jaume de Compostella*». Lamentablement no sabem si realitzà el pelegrinatge a Compostela però nou anys després, l'any 1583, morí a Canet i va ser enterrat en el túmul familiar dels voltants de la parròquia.

El següent en ordre successori, i per tant hereu del Mas Andreu, va ser el seu fill Joan-Antic Andreu de la Font i Palomeras. Se'l localitza l'any 1597 quan ven una peça de terra a Salvador Palomeras, cosí seu²⁰. Però la seva importància ve donada perquè Joan-Antic segurament fou el representant dels Andreu que va participar amb major significació en el Comú municipal de Canet, gairebé des del 1599 quan es va atorgar el privilegi per crear la Universitat de Canet i és present en múltiples ocasions. L'any 1600 és l'escrivà del Consell, entre 1601 i 1605 alterna la categoria de Jurat de la Universitat i el de membre del Consell de la Vila, arribant fins i tot a ser Batlle de Canet l'any 1605. Del 1606 al 1609 torna a ocupar càrrecs rellevants com els de Jurat o el d'escrivà del Consell.

També se'l localitza en diversos documents notariais entre el 1605, on apareix com a fiador en una fundació de misses, i el 1623 que se'l referencia com a membre del Consell de la Vila²¹. Sabem que realitzà testament davant la rectoria de Canet el 1627, i que morí poques setmanes després.

L'hereu del Mas Andreu va ser Pere-Antic Andreu de la Font, fill de l'anterior. S'ha localitzat el seu baptisme a la parroquial de Canet l'any 1601. Emmaridà amb Magdalena, de la qual no s'ha localitzat fins al moment a quina família pertanyia (hi ha dubtes de si descendia de les nissagues canetenques dels Palom o dels Vendrell). Pere-Antic encara devia formar part d'aquella petita èlit de la Vall de Canet, no per la riquesa i béns familiars, sinó pel fet de considerar-se de les famílies «velles i antigues de Canet». D'aquesta manera el localitzem l'any 1626 signant com a testimoni en el testament de Coloma Cabanyes, vídua de l'hereu del Mas Cabanyes de Canet²². I també l'any 1636²³ quan formava part dels prohoms del poble en una compra-venta de censals de la parròquia. Sabem que efectuà testament a Canet l'any 1640 i morí uns quants anys després (1645).

El seu successor va ser Damià Andreu de la Font, pagès de la Vall de Canet. Casà en primeres nocces l'any 1658 amb Elisabet Vendrell i Rosell, filla dels propietaris del Mas Vendrell de Canet, amb qui tingué descendència. L'any 1665 enviudà d'Elisabet i quatre anys després, el 1669 es tornà a casar amb Margarida Paratge, segurament filla del Mas Paratge de Canet, molt proper als Andreu.

Damià Andreu testà a Canet l'any 1680, instituint hereu al seu fill primogènit Jaume. I traspassà uns anys després, el 1687.

Jaume Andreu de la Font i Vendrell, el nou hereu i fill de l'anterior, havia nascut a Canet l'any 1659, i es dedicà, com els seus avantpassats, a la pagesia. L'any 1690 es casà amb la masnovina Eulàlia Fàbregas (*aprox. 1660 - +1696).

És curiós constatar que els Andreu, com els Misser o els Vendrell, van mantenir, fins a les darreries de la nissaga, l'agricultura com a únic mode de vida. En contraposició, a Canet trobarem altres famílies, amb inicis agrícoles, que sí varen adaptar-se als requeriments dels nous temps, i progressivament augmentaren els lligams amb el comerç marítim i la navegació, diversificant el patrimoni, i en molts dels casos enriquint-se quantiosament. Exemples d'aquest últims són els Llauger, els Goday o els Carnasoltes.

Aquesta decadència econòmica dels Andreu no comportà una dràstica desconexió dels cercles socials de la població (Obra parroquial / Consell de la Vila / Jurats de la Vila), però sí una absència progressiva. S'ha localitzat puntualment a Jaume Andreu com a Jurat de la Vila l'any 1701.

Les últimes dades documentades de Jaume Andreu són el testament davant de la rectoria de Canet pocs anys després de la guerra de successió, el 29 de març del 1716, morint l'endemà mateix. El dia 31 de març se li va donar sepultura en el cementiri canetenc.

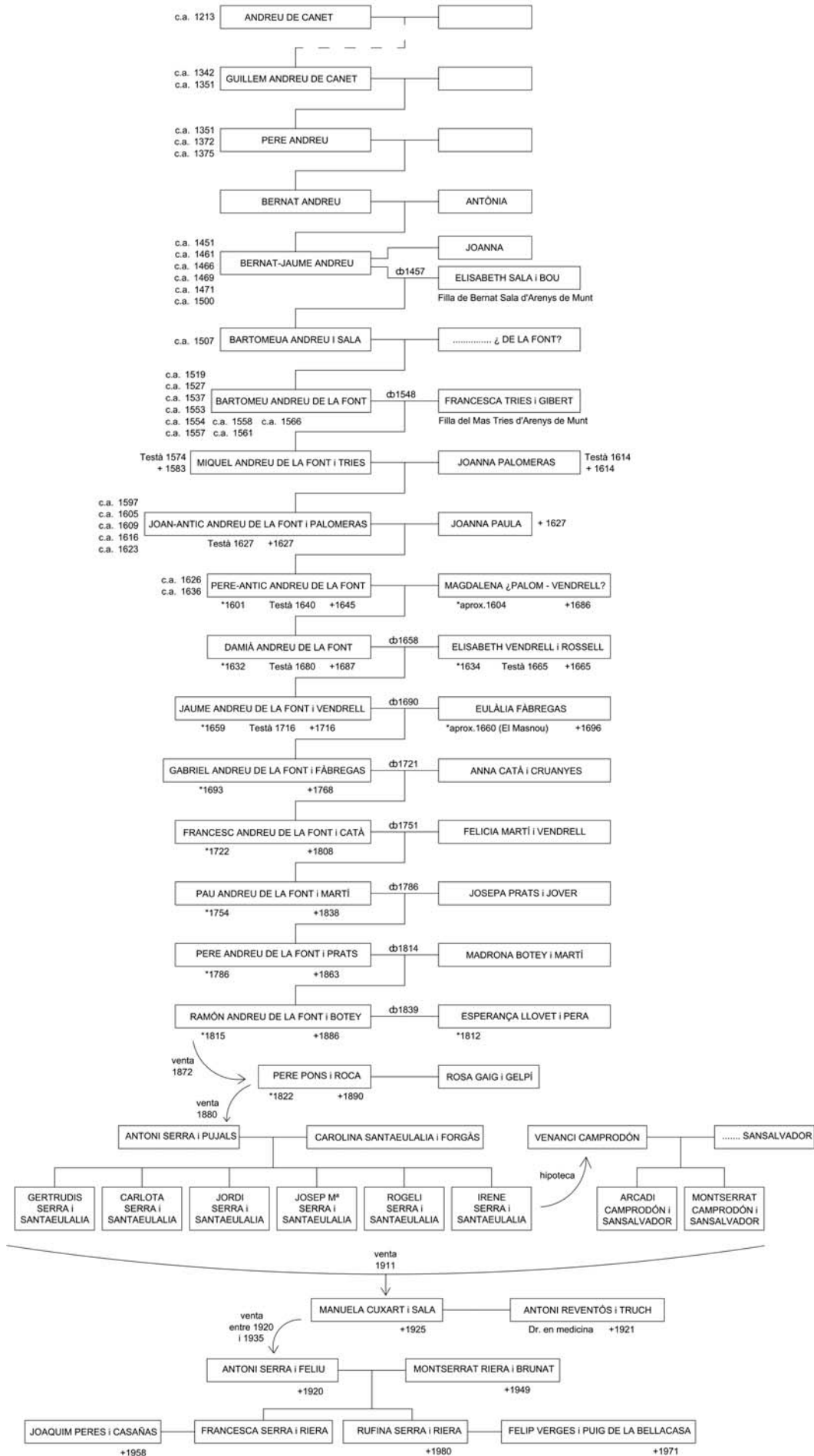
L'hereu del mas i les terres va ser el seu fill Gabriel Andreu de la Font i Fàbregas, nascut a Canet l'any 1693, qui emmaridà l'any 1721 amb la també canetenca Anna Catà i Cruanyes. Morí també a Canet l'any 1768.

Gabriel Andreu és qui encarnarà el declivi econòmic familiar. A partir de 1724, per poder pagar el dot en el casament d'alguna de les filles, ha de començar a vendre i establir patis de terra.

L'any 1724 vendrà a Jaume Pasi, sabater, a la seva muller Marianna Pujades, i al fill d'ambdòs Francesc Pasi Pujades, també sabater, una peça de terra al terme de Santa Maria d'Arenys, a l'indret «Cavayó»²⁴.

Entre el 1730 i el 1734 realitzà vendes²⁵ i diversos establiments²⁶ de patis de terra, que compraren majoritàriament treballadors, rajolers i mestres de cases. Aquests consistien en el fraccionament, de mica en mica, del terreny anomenat «La Famada del Mas Andreu», que sabem que es trobava entre els actuals carrer Abell i d'en Mora. Concretament, les edificacions que es construïren en els patis de terra establerts són les de l'actual carrer Nou. Per tant, la urbanització d'aquell carrer, malgrat les circumstàncies, és gràcies a la família Andreu.

Relació de propietaris del Mas Andreu de Canet (elaboració de l'autor)

El successor de Gabriel va ser el seu fill Francesc Andreu de la Font i Catà, nascut a Canet l'any 1722 i mort el 1808 en plena guerra del francès. Emmaridà l'any 1751 amb Felícia Martí i Vendrell, filla del doctor en medicina Antoni Martí i de la seva muller Felícia Vendrell.

A l'inventari dels béns de la Casa Forta de Canet, elaborat l'any 1791 pel notari de Canet Josep Llobet²⁷, es troba documentat Francesc Andreu com a pagador d'un censal de pensió de 6 diners cada any, el dia de Nadal, per l'aigua de mina que utilitzava i que era d'un pou que hi havia a la finca Mas Soler propietat de la Casa Forta²⁸.

Pau Andreu de la Font i Martí, fill de l'anterior, va ser-ne l'hereu. Havia nascut a la nostra vall l'any 1754, i es casà el 1786 amb Josepa Prats i Jover, també canetenca, filla del mariner Josep Prats. Tingueren 4 fills, dos nois i dues noies. El fill gran i hereu va ser Pere Andreu i Prats. Pau Andreu realitzà testament davant del notari de Canet Cristòfol Llauger vers l'any 1836, i traspassà dos anys després, el 1838.

A partir de Pere Andreu, el cognom compost d'Andreu de la Font desapareix de les inscripcions als llibres parroquials. Pere Andreu i Prats nasqué a Canet l'any 1786, on emmaridà l'any 1814 amb Madrona Botey i Martí, originària de la població de Teià.

A l'edat de 22 anys, i en plena invasió napoleònica de la península, Pere va ser un dels canetencs que, elegits per sorteig entre els barris de la Vila, formaren part del grup de resistents de la comarca. Sobrevisqué als tumultuosos dies de la guerra del francès, i morí el 1863 a la tardana edat de 77 anys, molt per sobre de la mitjana d'edat de l'època.

Com totes les pel·lícules que tenen un final, el cas dels Andreu també arribà a la finalització d'un element significatiu, el Mas Andreu. El fill i hereu de Pere Andreu va ser Ramon Andreu i Botey. Nascut a Canet l'any 1815, seguí inicialment amb la professió agrícola dels seus avantpassats, emmaridà l'any 1839 amb la santcebrinenca Esperança Llobet i Pera, filla del serrador Francesc Llobet.

Però Ramon, tot i tenir descendència, podríem dir que va ser l'últim hereu dels Andreu, doncs l'1 de març del 1872 vengué la propietat familiar (el Mas Andreu, el quintà, i les restants terres del terme de Canet) al també canetenc Pere Pons²⁹. Amb la venda de Ramon Andreu s'acabà la nissaga que va posseir el Mas Andreu durant més de quinze generacions, abraçant temporalment cinc segles i mig d'història de la Vall de Canet.

Els nous propietaris del Mas Andreu (s. XIX)

El nou comprador, Pere Pons i Roca era un canetenc que havia nascut l'any 1822 en el si d'una família humil. El seu pare, Francesc Pons i Pasqual, era un treballador originari de la veïna població d'Arenys de Munt que s'havia casat a Canet amb Raimunda Roca i Forn, filla d'un mestre de cases resident a la nostra vila però que també descendia d'Arenys de

Munt³⁰. Emmaridà amb Rosa Gaig i Gelpí, amb qui tingué dos fills i una filla (Ramon, Gerard i Francisca).

Desconeixem l'interès que portà a Pons a comprar la propietat dels Andreu, segurament per inversió i rendiment agrícola. Curiosament mantingué la propietat tan sols vuit anys, doncs el 24 d'agost del 1880 la tornà a vendre al barceloní Antoni Serra i Pujals³¹. Pere Pons morí a Canet deu anys després, durant el mes de maig del 1890.

Qui era aquest nou adquisidor vingut de Barcelona?

La recerca de documentació per a l'elaboració d'aquest article ha portat al descobriment d'una nova teoria sobre qui va ser el promotor de la reforma³² del vell edifici, passant de l'antic Mas Andreu a l'actual Torre senyorial de Can Gallina.

La teoria, fins avui acceptada³³, era que la persona que promogué la construcció de l'actual edifici havia estat el Dr. Reventós. Amb les noves dades, podem assegurar que, quan l'esposa del Dr. Reventós comprà la propietat, l'edifici ja existia.

I és que el nou propietari Antoni Serra i Pujals no era un barceloní qualsevol. Serra fou un important mestre de cases i constructor de la Barcelona de finals segle XIX. Treballà activament durant l'època del classicisme, contribuint a aquella arquitectura pre-modernista, en la qual, tot i no mostrar l'esclat del nou estil que apareixeria anys més tard, començava a introduir algun element renovador, com la ceràmica esmaltada, o l'ús decoratiu de la forja.

Serra i Pujals construí edificis de cert renom, encara avui existents. D'entre ells el Palauet Casades, part antiga de l'actual seu del Col·legi d'Advocats de Barcelona, l'edifici Simón situat a la ciutat d'Orense, o el panteó Bonaplata del Cementiri de Montjuïc. (Veure taula annexa amb les dades recopliades).

La compra del Mas Andreu per part de Serra coincideix amb l'inici de la seva carrera professional, per tant no seria desenraonat que entre 1872, quan adquirí la propietat, i el 1911 quan els seus descendents la vengueren, reformés l'antic Mas i el convertís en l'actual Casal d'estiueig de Can Gallina. Com s'ha comentat, a l'acta del 1911 ja existia l'edifici actual, doncs s'anomena: «se vende... con una casa de nueva construcción».

Seria necessari un estudi comparatiu d'algunes de les seves obres, especialment les realitzades durant aquell temps, per veure si hi ha paral·lelismes, o fins i tot la repetició dels mateixos elements.

Antoni Serra es casà amb Carolina Santaaulàlia i Forçàs amb qui tingué una llarga descendència. Sabem que Serra testà el 27 d'agost del 1892 davant del notari barceloní Miquel Martí i Beya.

Pel que sembla, en el seu testament, Serra deixava les seves propietats canetenques a tots els seus set fills (Emili, Gertrudis, Irene, Carlota, Jordi, Josep M^a i Rogeli). Pels volts del 1900, una de les filles, Irene Serra i Santaaulàlia tingué problemes econòmics i va sol·licitar un préstec a l'empresari barceloní

Dades localitzades del mestre d'obres barceloní Antoni Serra i Pujals		
Anys	Propietari	Descripció de l'obra
1863-1864		La Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi el premià amb la medalla de plata en un concurs de composició d'edificis rurals.*
1871	Victor Blajot	Reforma de la façana de la casa de Víctor Blajot, al carrer Passeig de Gràcia cantonada amb carrer Diputació de la ciutat de Barcelona.
1872-1875	Rafael Guastavino	Casa per Rafael Guastavino i Moreno, company de l'escola de Llotja de Serra i Pujals, a la cantonada entre carrer Aragó i Roger de Llúria de Barcelona.
1874	Manel Vidal	Habitatge per Manel Vidal, al districte barceloní de Sarrià-Sant Gervasi.
1875	Josep Sanchez Pla	Paret de tanca de solar al carrer Samsó de Barcelona.
1876	Eusebio Sangerman	Projecte per una casa al barri de Sarrià-Sant Gervasi.
1881	-	Bloc d'habitatges al carrer Girona, 35 de Barcelona.
1883	-	L'Ajuntament de Barcelona li imposa una multa per abocar terres en el Torrent de l'Olla de Barcelona.
1883-1885	Carles de Casades i Còdols	Palau Casades, actual seu del Col·legi d'Advocats de Barcelona, situat a la cantonada carrer Mallorca 283 amb Roger de Llúria 103.
1883-1888	Antoni G. Biada	Panteó d'Antoni G. Viada al solar nº 11, agrupació 2, de la Via Santa Eulàlia del cementiri de Montjuïc de Barcelona.
1885	Josep Gasset	Habitatge de planta soterrani, baixos i primer pis al Passatge de la Concepció, 4 de Barcelona.
1886	Salvador Bonaplata	Panteó de Salvador Bonaplata al Cementiri de Montjuïc de Barcelona - hi col·laborà l'escultor Josep Reynés.
1887	Guillem de Bolanderas	Permis d'obres per obrir una porta al mur de tanca de la propietat, al carrer Balmes de Barcelona.
1888	Roberto Robert i Surís, marquès de Robert	Construcció d'una habitació i obertura d'una porta al mur de tanca del Palau Robert de Barcelona, situat a la cantonada del Passeig de Gràcia, 29 amb Diagonal.
1888-1889	Josep Arús	Palauet de Josep Arús, al carrer Rosselló, 240 de Barcelona.
1889	Josep Arús	Construcció d'un mur de tanca perimetral de la finca del Palauet Arús, al carrer Rosselló de Barcelona.
1889	Elvira Llagostera	Reforma de la casa d'Elvira Llagostera i Surís a Sant Feliu de Guíxols.
1890	Josep Arús	Reforma del Palauet Arús al carrer Rosselló, 240 de Barcelona, aixecant el badalot d'escala i construint una torre-mirador de 6,30 metres d'alçada.
1890	Teresa Llagostera	Casa de Teresa Llagostera, viuda de Surís, a Sant Feliu de Guíxols.
1890-1891	Josep Arús	Reforma de la coberta del Palauet Arús del carrer Rosselló, 240 de Barcelona, creant un colomer al terrat.
1891-1892	Camilo Julià	Obres per aixecar una paret de tanca a la casa de la cantonada Rambla Catalunya amb Diagonal.
1892	Antoni Robert	Ampliació d'habitacions en la zona de terrat d'una casa al carrer Rosselló, 150 de Barcelona.
1892-1894	Margarida Blanch	Bloc d'habitatges per encàrrec de Sebastià Pratsjusà, apoderat de Maragirda Blanch a la Rambla de Catalunya, 25 de Barcelona.
1893	-	Antoni Serra i Pujals es troba implicat a la sol·licitud d'indemnització per l'expropiació d'uns terrenys situats a la cantonada del carrer Consell de Cent amb Balmes de Barcelona.
1893	Antoni Serra Pujals	Expedient d'obres majors per una reforma al carrer Casp, 32.
1894-1897	Simeón García	Edifici Simeón a la Rua do Progreso, 30 de la ciutat d'Oviedo.
1895	Pere Basegoda	Reforma del bloc d'habitatges de Pere Basegoda i Mateu, al carrer Consell de Cent, 298 de Barcelona.
1895	Josep Casadellà	Habitatge de baixos i dos pisos al Passeig de Sant Joan, 125 de Barcelona.
1909	Antoni Serra Pujals	Expedient d'obres majors.

Panoràmica de la part alta de la Vall de Canet. Al costat esquerra es veu Can Gallina. Postal anys 10 del segle XX. (Arxiu Carles

Venanci Camprodón i Riera. Irene Serra no aconseguí fer front a la devolució, i Camprodón la portà als tribunals. Aquests fallaren favorablement a Camprodón, i li atorgaren la part proporcional de la propietat de Can Gallina.

Però encara es complicà més la cosa, quan Emili Serra i Santaulàlia morí l'any 1907, havent fet testament davant del també notari barceloní Narcís Batlle, en el qual deixava la seva part de la propietat de Canet a les seves germanes Irene i Carlota.

D'aquesta manera, a finals del 1907, Can Gallina era propietat dels 6 germans Serra-Santaulàlia (Gertrudis amb 2/14 parts, Irene amb 1/14 part, Carlota amb 3/14 parts, Jordi amb 2/14 parts, Josep M^a amb 2/14 parts i Rogeli amb 2/14 parts), i les 2/14 parts restants corresponien als fills de Venanci Camprodón. Ben bé, un munt de propietaris!

La situació es resolgué com sol passar en els casos que una propietat passa a múltiples mans. I és que tots es van posar d'acord, i el 6 de juliol del 1911³⁴ vengueren l'heretat de Canet a Manuela Cuxart i Sala, esposa del reputat doctor en medicina Antoni Reventós i Truch. El preu va ser de 33.333 pessetes i 5 cèntims.

De l'època dels Reventós, el 12 de juliol del 1912, coincidint amb la visita a Canet de la Infanta Isabel, anomenada «La Chata», que era tia del rei Alfons XIII, s'ha localitzat una petita referència que diu així:

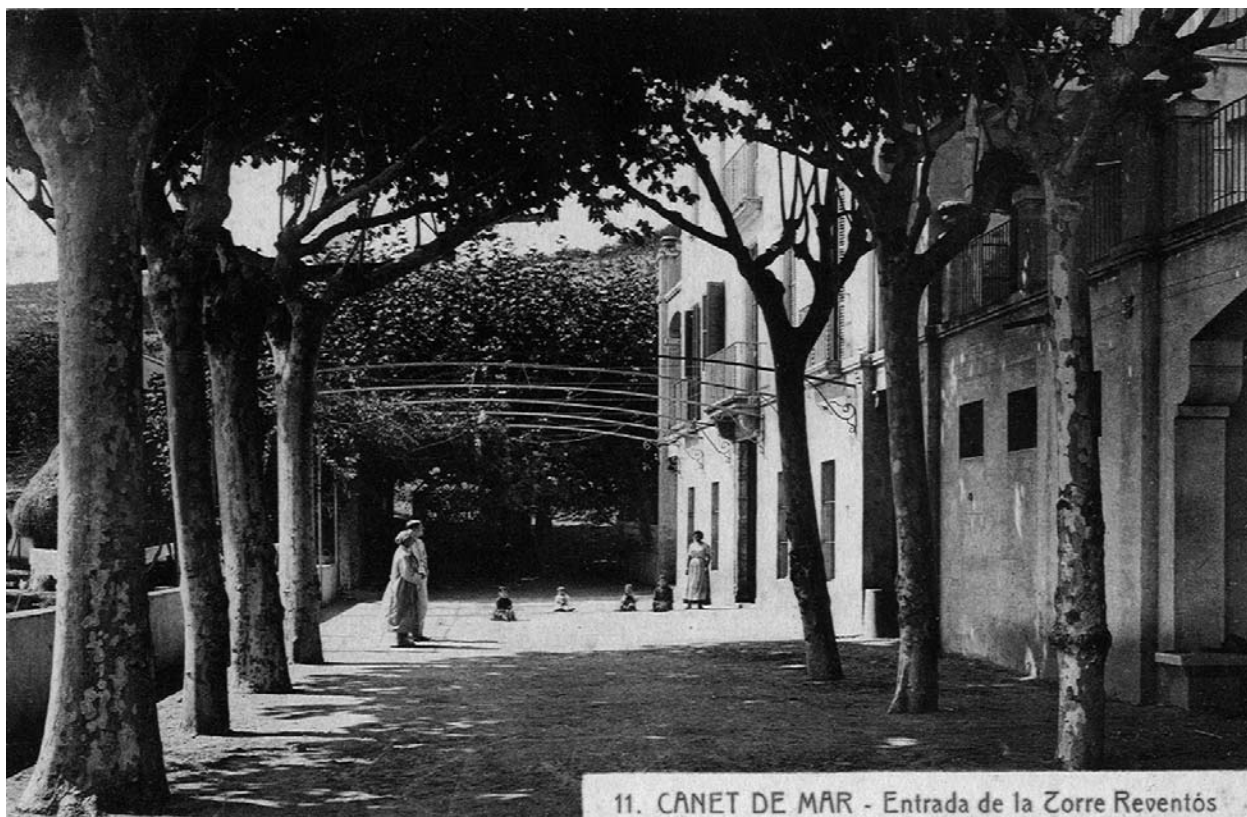
«Al sortir de l'ermita [de la Misericòrdia], passa pel davant del Col·legi dels Gabrielistes que està guarnit, y'ls alumnes la vitorejan. La Torre del senyor Reventós presenta rics domassos que l'embelleixen»³⁵.

El matrimoni Reventós-Cuxart mantingué la propietat fins la dècada dels anys 10 del segle passat. Reventós morí el novembre del 1920, i Cuxart el febrer del 1925.

Entre el 1912 i el 1920 aquests la van vendre a Antoni Serra i Feliu, un important empresari tèxtil català, originari de Vilassar de Mar, que alhora era propietari de la Colònia tèxtil de l'Ametlla de Merola. Aquell centre fabril l'havia adquirit l'any 1864, i posat en funcionament durant el 1870 el seu avi Mateu Serra i Tauran (*1806-+1881). Serra i Feliu era fill del també empresari tèxtil Antoni Serra i Monná (*1831-+1906), i de Francesca Feliu i Peix (+1900).

A part de la finca de Canet, també posseïen a Sant Andreu de Llavaneres una torre modernista, anomenada «La Torre Gran», construïda l'any 1909 per l'arquitecte Josep Coll i Vilaclara. Serra, emmaridà amb Montserrat Riera i Brunat (+1949), amb qui tingué descendència.

Antoni Serra morí l'any 1920 i deixà la propietat canetenca a les seves dues filles Francesca i Rufina Serra i Riera. Ambdues germanes mantingueren

Pati davant de l'entrada a Can Gallina, llavors Torre del Sr. Reventós - any 1912. (Arxiu Carles Sàiz)

l'heretat, passant-la a la seva descendència. La primera emmaridà amb l'advocat Joaquim Peres i Casañas (+1958), i la segona amb el també advocat Felip Vergés i Puig de la Bellacasa (+1971). Els descendents d'aquestes dues famílies són encara els propietaris actuals.

A mitjans dels anys 30, després de l'estada de la

família Aguilar, i d'una altra família durant poc període de temps, s'encarregà de la masoveria i conreu de les terres la família Berney. Joaquim Berney i Camps, originari de Tordera, emmaridà a Canet l'any 1935 amb Nativitat Albertí i Vidal. Ells i els seus fills ocuparen la masoveria més de quaranta anys.

Imatge dels voltants del Santuari de la Misericòrdia, a primer pla, costat esquerra Can Gallina, llavors Torre del Sr. Reventós, segueix Can Catà de les Figueres, Castell de Santa Florentina, i al primer pla del costat dret, Can Goday. – any 1912

Vista de la façana actual de Can Gallina – any 2015. (Sergi Alcalde)

Per què el canvi de nom de Mas Andreu a Can Gallina?

Malgrat desconeixem l'època exacta, i fins i tot quin dels propietaris fou el causant d'aquesta nova denominació, ha quedat en la memòria oral dels masovers Berney una explicació raonable. Sembla ser que el propietari en qüestió era aficionat a les partides de cartes al Casino canetenc. La sort però, no el solia acompanyar, i perdia gairebé la totalitat

de les jugades. En una de les ocasions exclamà: «*Jo no guanyo per res, ni tant sols per poder comprar un tros de carn de gallina per titar-la a l'olla!*». Com hom pot imaginar-se, en una societat canetenca on els motius i malnoms eren el pa de cada dia... en breu se'l conegué com: «el de la Gallina / el de Can Gallina / el propietari de Can Gallina».

De la mateixa manera, durant els segles XVII i XVIII, en el nostre terme existia un paratge anomenat «Les Gallines», d'aproximadament un jornal de bou de

cavadura, i que en ocasions se l'havia relacionat amb el terreny on hi ha l'edifici de Can Gallina. Avui, podem desmentir aquest possible lligam gràcies al contracte entre la família Catà de Canet i Josep Bosch negociant, realitzat pel notari Anton Vendrell del Turó el 31 de juliol del 1747. En ell localitza clarament el paratge «Les Gallines» a la zona del Grau o Garrau, llindant per occident amb terres dels Sanou / Çanou, i dels Roig de la Penya. Des del CEC hem localitzat documentació d'ambdues famílies, corroborant el fet que tenien propietats al vessant est del turó del Castellet, per tant pròxim a la zona del Grau.

Conclusions

El treball d'aquest article no té altra intenció que la de mostrar i donar llum al patrimoni canetenc. Les masies i propietats agrícoles van ser l'origen del poblament de la nostra vall. Tant de bo poguéssim arribar a publicar estudis similars a aquest sobre els masos del nostre terme. Des del Centre d'Estudis Canetencs estem treballant per aconseguir-ho!

La història, en moltes ocasions, no és com es narra i s'explica, sinó que necessàriament a través de la recerca és quan es poden determinar les dades verídiques que ajudin a conèixer millor la història de cada municipi.

Agraïments

Voldria agrair les dades, especialment del segle XX, aportades pels germans Joaquim i Pepita Berney i Albertí, fills dels masovers de l'antic Mas Andreu, i que per molts canetencs, encara se'ls coneix com: «els de Can Gallina». Les seves aportacions han ajudat a culminar la llarga relació de propietaris d'aquesta antiga finca.

¹ Quintà: Camp de conreu immediat al voltant d'una masia.

² Llibre conservat a l'Arxiu Municipal de Canet – Inscripció de propietats rústiques núm. 5.

³ Arxiu de Protocols Notarials de Barcelona – Notari: Joaquim Volart i Pou – Protocol 1911 – 4rta Part – (1 juliol 1911 – 31 agost 1911) Ref. AHP, 1399/166.

⁴ Les dues altres peces de terra restants es trobaven a l'indret «parage Catà», pròxim a la zona d'Arenys de Munt. Una d'elles, llindava superiorment amb el «Torrent del gel».

⁵ Escripura realitzada el 12 de desembre de 1784 davant del Notari de Canet, Josep Llobet.

⁶ Pergamí nº 148 – Biblioteca de Catalunya – 23 de juliol 1213.

⁷ S'ha documentat que l'any 1244 els Senyors del Montseny li concediren el títol de Castlà Major del Castell de les Agudes.

⁸ Apareix com a testimoni a l'albarà fet pel barceloní Jaume Quart conforme havia cobrat uns deutes del canetenc Bernat Cabanya – Arxiu Parroquial de Canet – Perg. 24 – 31 maig 1341.

⁹ Arxiu Parroquial de Canet – Perg. 32 – 2 setembre 1351.

¹⁰ Arxiu del Bisbat de Girona – Notularum 1329-1508 – Llibre G-26 – full 65 – 11 de juliol 1351.

¹¹ Arxiu Parroquial de Canet – Perg. 37 – 11 maig 1372.

¹² Arxiu Parroquial de Canet – Perg. 38 – 8 agost 1375.

¹³ Diversos pergamins: 1451 - Perg. 69 de l'Arxiu Parroquial de Canet, 1451 - Perg. 68 de l'Arxiu Parroquial de Canet, 1451 - Perg. 67 - Arxiu Parroquial de Canet, 1461 - Perg. 73-2 de l'Arxiu Parroquial de Canet, 1465 - Perg. 133 de la

Biblioteca de Catalunya, 1466 - Perg. 73-4 de l'Arxiu Parroquial de Canet, 1466 - Perg. 77 de l'Arxiu Parroquial de Canet, 1466 - Perg. 76 de l'Arxiu Parroquial de Canet, 1466 - Perg. 74 i 75 de l'Arxiu Parroquial de Canet, 1469 - Perg. 216 de l'Arxiu Parroquial de Canet, 1471 - Perg. 4 del l'legat del Dr. Marià Serra - Biblioteca de Canet.

¹⁴ Pergamí 314 - Biblioteca de Catalunya - 18 abril 1457.

¹⁵ Pergamí 172 - Biblioteca de Catalunya - 16 desembre 1507.

¹⁶ Pergamí 130 de l'Arxiu Parroquial de Canet.

¹⁷ Veure *El Sot de l'Aubó* núm. 44 - any 2013 - fulls 27 a 29.

¹⁸ Diversos pergamins: 1537 - Perg. 148-E de l'Arxiu Parroquial de Canet, 1553 - Perg. 5 l'legat Dr. Marià Serra - Biblioteca de Canet, 1554 - Perg. 6 l'legat Dr. Marià Serra - Biblioteca de Canet, 1557 - Perg. 185 de l'Arxiu Parroquial de Canet, 1558 - Perg. 16 l'legat Dr. Marià Serra - Biblioteca de Canet, 1561 - Perg. 26 l'legat Dr. Marià Serra - Biblioteca de Canet, 1566 - Perg. 23 l'legat Dr. Marià Serra - Biblioteca de Canet.

¹⁹ Testaments Solts - testament núm. 8 - Arxiu Parroquial de Canet.

²⁰ Arxiu Històric Fidel Fita - Notaria de Montpalau - llibre T99-bis.

²¹ Diversos pergamins: 1605 - Perg. 272 de l'Arxiu Parroquial de Canet, 1609 - Perg. 4 de l'Arxiu Municipal de Canet, 1616 - Perg. 46 del l'legat del Dr. Marià Serra - Biblioteca de Canet, 1623 - Perg. 6 de l'Arxiu municipal de Canet de Mar.

²² Pergamí núm. 300 de l'Arxiu Parroquial de Canet (3 novembre 1626).

²³ Pergamí núm. 7 de l'Arxiu Municipal de Canet (21 de setembre 1636).

²⁴ Arxiu Parroquial de Canet - Venda número 28 (28 de novembre 1724) amb referència a l'acta redactada davant del notari de Canet Bernat Nualart.

²⁵ Venda d'un pati de terra per fer casa a la zona de «La Famada de l'Andreu», a favor de Josep Saborit, rajoler, (8 juny 1730), signada davant del notari de Canet Miquel Francesc Duran i Estrader. Venda d'un altre pati de terra al mateix lloc a Miquel Vilallonga, rajoler, (4 febrer 1733), signada davant el notari de Canet Miquel Francesc Duran i Estrader. Venda dels censals anuals de dos cases que pagaven Pau Pujades, hortolà, i Francesc Font, treballador, al mateix indret, (18 agost 1734), al sastre Josep Arquer, signada davant el notari de Canet Miquel Francesc Duran i Estrader.

²⁶ Establiments núm. 36, 37 i 38 de l'Arxiu Parroquial de Canet, tots tres datats el 9 de desembre del 1731. Amb referència d'acta redactada davant del notari de Canet Miquel Francesc Duran i Estrader.

²⁷ Per veure l'inventari, consultar l'article publicat al *Sot de l'Aubó* núm. 46 (any 2013), fulls 20-28.

²⁸ En conversa mantinguda per l'elaboració d'aquest article amb Joaquim Berney Albertí, fill dels que foren masovers del Mas Andreu, explicà que fins mitjans del segle XX la mina del Mas Andreu encara tenia un dels seus ramals d'aigua en terres del Mas Soler, actualment Mas Espanyol.

²⁹ L'acta es realitzà davant el notari d'Arenys, Josep Arquer. Malauradament durant els estralls de la guerra civil del 1936-1939 es destruïren els llibres notariais d'aquesta època.

³⁰ S'ha documentat que el matrimoni Pons-Roca tingué nou fills.

³¹ Acta de venda celebrat el 24 d'agost del 1880 davant del Notari d'Arenys, Josep Arquer. Malauradament durant la guerra civil del 1936-1939 es destruï el llibre notarial que contenia la compra-venta.

³² Es cita reforma i no construcció de bell nou, doncs a falta d'un estudi oclat i planimètric de la planta baixa de l'edifici, segons record de Joaquim Berney i Albertí, durant el segle XX, algunes parts de la distribució interior de la planta baixa encara conservaven murs de fins a 50 cm d'ample. Aquest detall pot fer-nos pensar que per construir l'actual edifici no s'enderrocà el vell Mas Andreu, sinó que els seus paraments s'aprofitaren i s'integraren dins el nou habitatge.

³³ Col·lecció d'Estudis de Patrimoni - Canet de Mar, història i arquitectura - El patrimoni catalogat - any 2009 - pàg. 178.

³⁴ Acta celebrada a Barcelona - davant del Notari Joaquim Volart i Pou - 6 de juliol 1911 (conservat a l'Arxiu de Protocols Notarials de Barcelona).

³⁵ Dietari del Dr. Marià Serra i Font - Col·lecció d'Estudis de Patrimoni (1880-1926) - pàgines 593 a 599.